

**VALMENTAVA JA KUNTOUTTAVA KOULUTUKSEN OPINTO-
OHJAUKSEN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET**

Savon ammatti- ja aikuisopistossa

Mervi Haapala

Kesäkuu 2008

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) HAAPALA, Mervi	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 20	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi VALMENTAVAN JA KOUNTOUTTAVAN KOULUTUKSEN OPINTO-OHJAUKSEN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET Savon ammatti- ja aikuisopistossa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Riitta Virtanen		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämishankkeen tavoitteena oli selkeyttää omaa opinto-ohjaajan näkemystäni valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen mahdollisuuksien ja haasteiden kautta. Kyselytutkimus samaa työtä tekeville Savon ammatti- ja aikuisopiston opettajille antoi työlleni laajemman merkityksen ja auttoi selkiinnyttämään kehittämishanketta, sen tavoitteita ja kehittämiskohteita.</p> <p>Koko ikäluokan kouluttaminen on koulutuksen järjestäjän tehtävä, siksi se asettaa opinto-ohjaukselle suuria haasteita. Opinto-ohjaus on oppilaitoksen koko henkilökunnan tehtävä, kukaan ei voi yksin hyvin hoitaa opinto-ohjausta, vaan tarvitsee koko henkilöstön tuen ja ammattitaidon avukseen. Verkostoituminen oman alueen toimijoiden kanssa on ensiarvoisen tärkeä asia opiskelijoiden erilaisten urapolkujen luomiseen ja kehittämiseen.</p> <p>Kehittämishankeraportissani kuvaan opinto-ohjausta Savon ammatti- ja aikuisopistossa ja valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa. Kuvaan valmentavan ja kuntouttavan koulutusta yhtenä vaihtoehtona nuoren urapolulle.</p> <p>Kyselytutkimukseeni vastasi viisi Savon ammatti- ja aikuisopiston valmentavan ja kuntouttavan ryhmän opettajaa.</p> <p>Kyselytutkimuksessani huomasin valmentavan ja kuntouttavan ryhmien opettajien näkemykset ja tavoitteet ja kehittämiskohteet hyvin samanlaisiksi. Koulutus nousi yhdeksi tärkeäksi asiaksi, ja nimenomaan opinto-ohjaajan koulutuksen saaminen oman osaamisen tueksi. Kyselyyn vastanneet toivoivat lisää koulutusta erityisesti mielenterveyskuntoutujien kohtaamiseen ja erilaisten ura-polkujen löytämiseen haasteellisille opiskelijoille.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Valmentava ja kuntouttava koulutus, opinto-ohjaus, Savon ammatti- ja aikuisopisto		
Muut tiedot		

Author(s) Haapala Mervi	Type of Publication Development project report	
	Pages 20	Language
	Confidential ☐ Until _____	
Title Challenges and Possibilities of Study Counselling in Preparatory and Rehabilitative Training in Savo Vocational College		
Degree Programme Vocational Teacher Education College, Study Counsellor Education		
Tutor(s) Riitta Virtanen		
Assigned by		
Abstract <p>The objective of this development project was to clarify my own view of study counselling through the challenges and possibilities of preparatory and rehabilitative training. The questionnaire study for the teachers providing the same training in Savo Vocational College gave my project a wider meaning and assisted in clarifying the development project, its targets and development objectives.</p> <p>Giving training for the whole age class is a task for the education provider that sets big challenges for study counselling. Study counselling is a task for the whole personnel in an educational institute. Nobody can take care of study counselling alone but support and professional knowledge and skills are required from all the members of the school staff. Building a network with the relevant workers in one's own area is of primary importance in creating and developing different career paths for students. In my development project I describe study counselling in preparatory and rehabilitative training in Savo Vocational College. I describe this training as one alternative in a young student's career path.</p> <p>My questionnaire study was answered by five teachers of preparatory and rehabilitative groups in Savo Vocational College. I noticed in my study that the views, targets and development objectives of the teachers of preparatory and rehabilitative groups were very similar. Education was one of the important issues arising from the answers, especially getting study counselling education to support teacher's own skills. The teachers hoped for more education especially for meeting mental health rehabilitators and finding different career paths for challenging students.</p>		
Keywords Preparatory and rehabilitative training, study counselling, Savo Vocational College		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 OPINTO-OHJAUS AMMATILLISELLA TOISELLA ASTEELLA.....	3
2.1 Opinto-ohjauksen määrittely	3
2.2 Opinto-ohjausta koskevat säädökset	4
2.3 Opinto-ohjaus toisella asteella	5
3 VALMENTAVA JA KUNTOUTTAVA KOULUTUS SAVON KOULUTUSKUNTAYHTYMÄSSÄ.....	6
3.1 Savon koulutuskuntayhtymä	6
3.2 Valmentava ja kuntouttava koulutus Savon koulutuskuntayhtymässä	7
3.2.1 Koulutus	8
3.2.2 Tavoitteet	9
3.2.3 Sisällöt.....	9
4 OPINTO-OHJAUKSEN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET TUKEA OPISKELIJOIDEN KOULUTUS- SEKÄ URAVALINTAA VALMENTAVASSA JA KUNTOUTTAVASSA KOULUTUKSESSA	11
4.1 Koulutus ja uravalinta käsitteenä	11
4.2 Koulutuksen haasteet opinto-ohjaukselle.....	12
4.3 Koulutuksen mahdollisuudet opinto-ohjaukselle	13
5 KYSELYTUTKIMUS	14
5.1 Kyselyn tulokset.....	14
5.3 Kehittämiskohteet	17

6 POHDINTA.....	18
LÄHTEET	19
LIITTEET	20
Liite 1 Kyselytutkimuksen kysymykset.	20

1 JOHDANTO

Koko ikäluokan kouluttaminen on koulutuksen järjestäjän tehtävä. Tämä asettaa haasteita koko oppilaitoksen henkilöstölle. Useampien tutkintojen omaavien opiskelijoiden opintojen ohjaus on haasteellista ja vaikeaa. Aikaisemmin suoritettujen opintojen erilaisuus vaikeuttaa opintotarjottimien laatimista, ja on oltava erityisen tarkkana siitä, että opiskelijan oikeusturva säilyy. Suuremmisissa opetusyksiköissä on enemmän mahdollisuuksia yksilöllisten opintojen järjestämiseen kuin pienissä yksiköissä. HOPSin tärkeys korostuu sekä opiskelijan että vastuopettajan näkökulmasta tarkasteltuna. Opinto-ohjaajan työ on niin vaativaa, haasteellista ja laajaa, ettei sitä voi kukaan yksin hyvin hoitaa. Muuttuva yhteiskunta on tuonut verkostoitumisen lähelle oppilaitosta. Verkostoitumiseen vaikuttaa erityisopettajan ja opinto-ohjaajan oma persoona. Verkostoyhteistyötä on tarjolla jokaisella alueella.

Kilpailu(kyky)-yhteiskunnassa on vaikea tyytyä tuntemaan sisäistä tyydytystä. Työelämä odottaa joustavuutta, muutosvalmiutta, huippu- ja menestyskulttuurin omaksumista, itsesääätelyä ja itsensä arvioinnin hyväksymistä. Välillä tuntuu, ettei mikään riitä tai ole tarpeeksi. Opinto-ohjauksen merkitys korostuu opiskelijoiden erilaisten ohjaustarpeiden lisääntyessä. Opinto-ohjaajan tulee tuntea laajalti oman alueensa työyhteisöjä ja niiden tavoitteita ja haasteita opiskelijoiden osaamista kohtaan.

Erilaisten opiskelijoiden huomioiminen ammatillisessa koulutuksessa on erittäin tärkeä keino nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Kehnot koulukokemukset voivat aiheuttaa nuoren koulusta poisjäämisen, eroamisen ja lipumisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Oikean tiedon saaminen poistaa turhia ennakkoluuloja erilaisia opiskelijoita kohtaan. Koko henkilökunnan yhteinen koulutusnapakoilla työpäivän aikana järjestettävillä tietoiskuilla on koettu tärkeäksi. Opettajat ovat hakeutuneet aktiivisesti erilaisiin koulutuksiin ja varsin usein koulutus on käsitellyt erityispedagogiikkaa ja opinto-ohjausta.

Toimin erityisryhmän opettajana ja työni on haasteellista ja vaativaa. Valitsin kehittämishankkeeni aiheeksi valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen opin-

to-ohjauksen haasteet ja mahdollisuudet koska tunnen tarvitsevani lisää tietämystä ja osaamista työni hoitamiseen ja kehittämiseen. Kehittämishankkeen tavoitteena on saada laajempi kuva valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen mahdollisuuksista auttaa nuorta löytämään oma koulutus- tai urapolkunsa tai ainakin hyvät eväät elämän polulle. Kehittämishankkeeseeni sisältyy kyselytutkimus kaikille Savon ammatti- ja aikuisopiston valmentavan ja kuntouttavan ryhmien opettajille. Tarkoitukseni on saada laajempi yhteinen näkemys opinto-ohjauksesta mahdollisuuksista ja myös kehittämisen alueista.

2 OPINTO-OHJAUS AMMATILLISELLA TOISELLA ASTEELLA

2.1 Opinto-ohjauksen määrittely

Ohjaukseen voi vastata monilla erilaisilla määritelmillä. Kun ohjaus määritellään hyvin eri tavoin, voidaan käsittää sitä myös käytännössä tehtävän hyvin moninaisilla tavoilla. Tämä on myös selkeästi koulutuksen toimintamuotoihin sisältyvä rikkaus ja mahdollisuus, jota ei vielä osata hyödyntää riittävästi ohjausta kehitettäessä. Ohjauksen moniäänisyys ja –käsitteisyys on hyvien käytäntöjen kehittämiseksi erinomainen lähtökohta(Honkanen 2006, 43.)

Ohjaus on luonteeltaan monialaista, ja siksi sitä tulisi tarkastella erilaisia teorioita vasten, toiminnan ja ongelmien luonteesta riippuen. Ei ole yhtä teoriaa, joka vastaisi kaikkien ohjattavien kaikkiin tarpeisiin. Ohjauksessa ja opetuksessa keskeistä on opiskelijan ja ohjattavan maailma sekä ne käsitykset, jotka saavat opetuksessa ja ohjauksessa merkitysrakenteita(Honkanen 2006, 45-46.)

Opinto-ohjauksen suunnitteluun ja järjestämiseen oppilaitoksessa vaikuttavat strategiat, opetussuunnitelma ja sen toteuttaminen sekä ohjauksen toiminnan organisointi oppilaitoksessa. Opinto- ohjaus on keskustelua, vuorovaikutusta opiskelijoiden kanssa, tiedon etsimistä ja jakamista, kirjallisten ohjeiden laatimista ja jakamista sekä verkostoyhteistyötä. Opettajan roolissa korostuu tietojen antaminen ja tietojen hankkiminen, neuvominen sekä opastaminen. Ohjaustapahtuman vuorovaikutuksen kuvauksissa tuodaan esille opiskelijoiden huomioimista, heidän kuuntelemistaan, auttamistaan ja yhdessä suunnittelua. Ohjauksen käytännön toteutuksena nousevat esille henkilökohtainen keskustelu, ryhmäkeskustelu, opiskelijoiden välinen keskustelu, kirjallisten ohjeiden antaminen sekä ylipäättään kaikenlainen yhteydenpito opiskelijoihin. Ohjauksen tavoitteiden tarkastelun pohjalta vastaukset voidaan jakaa kolmeen ryhmään(Honkanen 2006, 46-48.)

2.2 Opinto-ohjausta koskevat säädökset

Ammatillisessa koulutuksessa järjestettävää opinto-ohjausta koskevat säädökset sisältyvät lakiin ja asetukseen ammatillisesta koulutuksesta sekä ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien valtakunnallisiin perusteisiin. Myös opetusministeriön koulutuksen kehittämissuunnitelmassa Koulutus ja tutkimus 2003 – 2008 on asetettu opinto-ohjaukselle tavoitteita (Koulutus ja tutkimus 2003 - 2008.)

Lain ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998) mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta (§ 29). Vastaavan asetuksen (A 811/1998) mukaan opetussuunnitelmiin tulee sisältyä muiden opintojen ohella opinto-ohjausta. Opiskelijalle annettava opinto-ohjaus on henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta (§ 2 ja 4.A 811/1998.) Ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman perusteissa on vahvistettu yksityiskohtaisemmin opinto-ohjauksen tavoitteet ja annettu ohjeita sen järjestämisestä oppilaitoksessa. Opetussuunnitelman yhteiseen osaan tulee sisällyttää muun muassa suunnitelma opinto-ohjaukseen liittyvien tukipalvelujen järjestämisestä (Opetussuunnitelman perusteet 2000, 3.)

Opetusministeriön kehittämissuunnitelman, Koulutus ja tutkimus 2003 – 2008, mukaan erityistä huomiota on kiinnitettävä koulutuksen nivelkohtiin ja siirtymiin koulutusasteelta toiselle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa on asetettu tavoitteeksi opintojen keskeyttämisten vähentäminen. Erityisopetuksen määrittäminen luonnolliseksi osaksi koulutustarjontaa ja käytännön työtä edellyttää ohjauksen ja tukitoimien kehittämistä sekä oppimisvaikeuksien huomioon ottamista. Koulutusjärjestelmän tehokkuuden lisääminen, mihin kuuluu opintojen nopea eteneminen ja näyttöjärjestelmän kehittäminen sekä koulutustakuuajattelu edellyttävät myös ohjaus- ja tukitoimien kehittämistä ammatillisessa koulutuksessa. Opinto-ohjauksen merkitys korostuu edelleen opintojen valinnaisuuden ja vaativuuden lisääntyessä (Koulutus ja tutkimus 2003 - 2008.)

2.3 Opinto-ohjaus toisella asteella

Ammatillista koulutusta käsittelevän lain (630/1998) ja asetuksen (811/1998) mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta. Opinto-ohjaus on henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta. Opinto-ohjauksen tavoitteet ja ohjeet sen järjestämisestä oppilaitoksissa on vahvistettu ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman perusteissa. Lain (479/2003) mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten sekä muiden tahojen kanssa ja antaa opiskelijoille tietoa näistä eduista ja palveluista sekä tarvittaessa ohjata hakemaan niitä(21.8.1998/630, 6.11.1998/811, 13.6.2003/479.)

Opetussuunnitelmien perusteissa 2000 opinto-ohjauksen tavoitteena on ohjata ja tukea opiskelijaa opiskelussa, ammatillisessa suuntautumisessa ja oman elämän hallinnassa. Tutkintoon sisältyy opinto-ohjausta vähintään 1,5 opinto-viikkoa. Lisäksi jokaisella opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta riittävästi. Erityisesti niiden opiskelijoiden ohjauksesta tulee huolehtia, joilla on opiskeluvaikeuksia, poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. Asialliselle ohjaukselle on toisella asteella kasvava kysyntä(Opetussuunnitelman perusteet 2000, 21 - 22.)

Opinto-ohjaus on oppilaitoksen koko henkilöstön tehtävä. Ohjaukseen osallistuvat opinto-ohjaajat, ryhmänohjaajat, muut opettajat, koulutuspäälliköt, rehtorit, opiskelijaterveydenhuolto, toimisto ja muu henkilökunta sekä sidosryhmät. Opinto-ohjaus jatkuu koko opiskeluajan painottuen koulutuksen nivelvaiheisiin. Toisella asteella opinto-ohjausta annetaan ennen opiskelujen alkamista, opiskelun aikana ja opintojen loppuvaiheessa(Opetussuunnitelman perusteet 2000, 22.)

3 VALMENTAVA JA KUNTOUTTAVA KOULUTUS SAVON KOULUTUSKUNTAYHTYMÄSSÄ

3.1 Savon koulutuskuntayhtymä

Savon koulutuskuntayhtymä järjestää toisen asteen ammatillista peruskoulutusta, aikuisten lisä- ja täydennyskoulutusta sekä oppisopimuskoulutusta. Oppilaitoksen nimi on Savon ammatti- ja aikuisopisto. Oppisopimuskoulutuksesta vastaavan yksikön nimi on Savon oppisopimuskeskus. Kuntayhtymässä on 22 jäsenkuntaa. Savon koulutuskuntayhtymä tuottaa Pohjois-Savoon hyvinvointia tarjoamalla valtakunnallisesti ja kansainvälisesti vertailukelpoisia ja vetovoimaisia koulutuspalveluja, jotka perustuvat laaja-alaiseen vuorovaikutukseen työelämän kanssa ja elinikäiseen oppimiseen (Savon ammatti- ja aikuisopiston opetussuunnitelma 2004, 4.)

Savon ammatti- ja aikuisopisto tarjoaa koulutusta seuraavilla koulutusaloilla: kulttuuriala, luonnontieteiden ala, luonnonvara- ja ympäristöala, matkailu-, ravitsemis- ja talousala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, tekniikan ja liikenteen ala ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Koulutusta järjestetään ja kehitetään koulutusalojen yhteistyönä asiakaslähtöisesti elinikäisen oppimisen periaatteella. Saman alan koulutusta löytyy useammalta paikkakunnalta, koska peruskoulun päättäneet ovat vielä niin nuoria, että on katsottu tarpeelliseksi, että omalla paikkakunnalla on koulutustarjontaa. Yleensä tämä tarkoittaa kaupunkeja, joihin saavutaan lähikunnista ja koulumatkat voidaan tehdä kotoa käsin (Savon ammatti- ja aikuisopiston opetussuunnitelma 2004,4.)

Savon koulutuskuntayhtymässä opiskelijoita on noin 8000, miltä osin katsottuna kysymyksessä on suuri yksikkö. Kuntayhtymän tarkoituksena on tarjota laadukasta, monipuolista ja yleisen jatko-opiskelu-oikeuden antavaa koulutusta, jossa on myös mahdollisuus kaksoistutkintoon tai sen osiin. Monipuoliset työelämäpalvelut ovat aikuisväestön käytettävissä ja oppisopimuskoulutusta järjestetään myös paljon. Näyttötutkinnot ovat tätä päivää; uusi tapa näyttää

osaamistaan. Kansainvälisiä mahdollisuuksia ei ole unohdettu ja opiskelijat voivat suorittaa työssäoppimisjakson myös ulkomaisissa yrityksissä. Koulutus toiminnan lisäksi Savon Koulutuskuntayhtymä harjoittaa koulutusta tukevaa hotelli- ja ravintolatoimintaa. Tavoitteena on jatkuvasti kehittää koulutuksen, omistajakuntien, yritysten ja muiden sidosryhmien välistä yhteistoimintaa (Savon ammatti- ja aikuisopiston opetussuunnitelma 2004, 4-5.)

3.2 Valmentava ja kuntouttava koulutus Savon koulutuskuntayhtymässä

Valmentavalle ja kuntouttavalle koulutukselle nousi tarve, kun alueellamme toiminut Kuhankosken erityiskoulu lopetti toimintansa. Opetusministeriöltä haettiin järjestämislupa vuonna 2001 ja vuonna 2002 vakinaistettiin 50 opiskelijapaikkaa valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa. Koulutukselle oli suuri tarve opiskelijoiden keskeyttämisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tällä hetkellä valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa opiskelee liki sata opiskelijaa, Kuopiossa, Varkaudessa, Siilinjärvellä, Muuruvedellä ja Rautilammilla.

Savon ammatti- ja aikuisopistossa jokaisella opiskelijalla on samanlainen oikeus oppimis- ja toimintaedellytyksistä riippumatta opiskella itselleen ammatti. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on opiskelijan työllistyminen ja jatko-opintokelpoisuuden takaaminen sekä eväiden antaminen hyvään elämään. Oppilaitoksessamme on ammattialansa huippuosaajia. Meillä on huippuälykkäitä Varkauden ja muissa lukiossa opiskelevia opiskelijoita. Suurin osa nuoristamme on tavallisia, terveitä ja ammattiin tähtääviä opiskelijoita. Oppilaitoksessamme on myös opiskelijoita, jotka eivät suoriudu syystä tai toisesta ilman tukitoimenpiteitä perustutkinnostaan. Erilaiset oppijat ovat haaste myös opinto-ohjaukselle. SM-tason huippuhitsari tarvitsee erilaista ohjausta kilpailutilanteessa esiintymiseen kuin käytöshäiriöinen opiskelija asiakaspalvelutilanteen hoitamiseen. Lukiossa opiskeleva ammatillinen nuori on välillä niin stressaantunut koulutehtäviensä kanssa, että opinto-ohjaajan on muistutettava säännöllisen unen ja liikunnan merkityksestä. Eikä opiskelu suju ongelmitta niiltäkään nuorilta, joiden jaksaminen on ohuen langan varassa.

Opinto-ohjaaja on mukana joustavan valinnan hakemusten käsittelyssä ja tutustuu näin tuleviin opiskelijoihinsa jo keväällä. Myös valintakokeiden ennakkojärjestelyissä ja käytännön toteuttamisessa opinto-ohjaaja on mukana. Heti opiskelujen alkaessa syksyllä opinto-ohjaaja on mukana uusien opiskelijoiden opintojen hyväksiluvuista päätettäessä ja henkilökohtaisten opetussuunnitelmien (HOPS) laadinnassa. Vanhojen opiskelijoiden HOPSien päivittäminen työllistää myös pitkin vuotta. Uusille opiskelijoille pidetään lähtötasotestejä ja uusien opiskelijoiden erityisen tuen tarvetta arvioidaan muutenkin. HOJKSeista päävastuun kantaa erityisopettaja, mutta opinto-ohjaaja osallistuu tiettyjen HOJKSien laadintaan ja tukitoimien järjestämiseen.

Opinto-ohjaaja ja tuutorit käyvät alueemme kahdeksasluokkalaisten opinto-ohjauksen tunnilla kertomassa opiskelusta ammatillisessa koulutuksessa. Yhdeksäsluokkalaiset tulevat oman valintansa mukaan meidän eri osastoille tutustumaan joko päiväksi tai jopa viikoksi. Tällä toiminnalla on ammatillinen koulutus saavuttanut sitä tunnettavuutta, jota sillä tällä hetkellä on.

3.2.1 Koulutus

Savon ammatti- ja aikuisopiston valmentava ja kuntouttava koulutus antaa valmiuksia, jotka lisäävät oman elämän hallintaa ja kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä. Arviointi ja seuranta perustuvat jatkuvaan näyttöön, ohjauskeskusteluihin, opiskelijan tuotoksiin ja opiskelijan itsearviointiin. Työharjoittelusta ja koulutuskokeiluista saadut palautteet ovat myös tärkeä osa seurantaa (Opetussuunnitelma Valmentava 1. 2006, 3.)

Valmentava ja kuntouttava koulutus on tarkoitettu pääsääntöisesti nuorille ja nuorille aikuisille, joiden oma elämäntilanne ja ammatillinen kasvu ei ole vielä selkiytynyt riittävästi ammatillisiin perusopintoihin tai muuhun uravalintaan. Usein koulutukseen hakeutuvat nuoret ovat juuri peruskoulunsa päättäneitä tai päättämässä olevia nuoria. Opiskelija haluaa rauhassa miettiä tulevaa ammatia ja työuraansa. Osa nuorista on kokeillut yhtä tai useampaa koulutusvaihtoehtoa ja saaneet niistä huonoja koulukokemuksia, epäonnistumisia. Valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa on heillä mahdollisuus aloittaa tule-

van ammatin suunnittelu alusta ja kaikessa rauhassa(Opetussuunnitelma Valmentava 1.2006, 3.)

3.2.2 Tavoitteet

Tavoitteena valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa on opiskelijan kasvaminen vastuulliseksi omasta itsestään, muista ihmisistä ja ympäristöstään. Opetuksen ja ohjauksen tavoitteena on jatkaa ja ylläpitää peruskoulutuksessa ja mahdollisesti kuntoutuksessa aloitettua työtä. Koulutuksen aikana selkiytetään ammatinvalintaa ja kartoitetaan mahdollisuuksia jatko- ja täydennyskoulutukseen tai valmistaudutaan työtehtävään. Lisäksi opetuksen ja ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija osaa luottaa omiin kykyihinsä, selviytyä päivittäisen elämän tilanteista ja pystyy kehittämään elämönhallinnan taitojaan. Tavoitteeseen pyritään jokaiselle opiskelijalle laadittavan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman avulla(Opetussuunnitelma Valmentava 1.2006, 4.)

3.2.3 Sisällöt

Valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa opinnot koostuvat seuraavista kokonaisuuksista: Yhteiset opinnot, toiminnalliset perusvalmiudet, opiskelu ja työelämävalmiudet, ammatillisen koulutuksen ja työelämän tuntemus sekä vapaasti valittavat opinnot. Opinnot koostuvat laajoista opintokokonaisuuksista ja kunkin opintokokonaisuuden laajuus määräytyy yksilöllisesti ja joustavasti opiskelijan edellytyksistä ja tavoitteista lähtien. Opiskelutaitojen kehittämiseen koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja halun kehittää itseään ihmisenä ja ammattilaisena. Opiskelijan on saatava valmiuksia arvioida omaa osaamistaan realistisesti ja suunnitella tarvitsemaansa lisäkoulutusta. Ammatillisten taitojen osalta koulutuksen on luotava opiskelijalle halu ja motivaatio seurata kehitystä ja hankkia lisätietoja tarvittaessa. Ongelman ratkaisutaitojen kehittämisessä koulutuksen tulee tuottaa valmiuksia toimia innovatiivisesti ja uutta luovasti. Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee antaa valmiuksia selviytyä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten neuvottelut ja esittelyt. Opiskelijan tulisi osata

käyttää suullista ja kirjallista viestintää taitojensa tasolla sekä hyödyntää tietotekniikkaa vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa. Yhteistyötaitojen kehittämiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiuksia toimia erilaisten ihmisten kanssa yksilönä ja tiimin jäsenenä(Opetussuunnitelma Valmentava 1.2006, 3-6.)

Opiskelijan on opeteltava myös joustavuutta ja toisten huomioimista ihmissuhteissa. Eettisten ja esteettisten taitojen kehittämiseksi koulutuksen on luotava valmiuksia käsitellä ja ratkaista eettisiä ongelmia, tiedostaa omat arvonsa sekä ymmärtää kulttuurien vaikutuksia yksilöiden arvomaailmassa ottaen ne huomioon omassa toiminnassaan. Koulutuksen on kehitettävä vastuullisuutta, oikeudenmukaisuutta ja tehdyistä sopimuksista kiinnipitämisestä(Opetussuunnitelma Valmentava 1.2006, 3-4.)

Koulutuksen päätavoitteena on työtaitojen ja työkäyttäytymisen oppiminen. Opiskelijoiden vahvuuksia hyödyntämällä ja niitä kehittämällä haetaan yhdessä opiskelijan sekä hänen sidosryhmiensä kanssa yhteistyössä ne vaihtoehdot, jotka auttavat häntä selviytymään yhteiskunnassa mahdollisimman itsenäisesti. Tavoitteena on kouluttaa ja kuntouttaa opiskelijaa ongelma-alueilla. Erityistä huomiota kiinnitetään opittujen asioiden siirtovaikutukseen ja siksi opiskelu viedään suuressa määrin käytännön tilanteisiin(Opetussuunnitelma Valmentava 1.2006, 4.)

4 OPINTO-OHJAUKSEN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET TUKEA OPISKELIJOIDEN KOULUTUS- SEKÄ URAVALINTAA VALMENTAVASSA JA KUNTOUTTAVASSA KOULUTUKSESSA

Jokaisessa ammattioppilaitoksessa opiskelee kasvava joukko nuoria, jotka tarvitsevat erityistä tukea opinnoissaan. Tuen tarve on moninaista ja opettaja kokee itsensä helposti avuttomaksi opiskelijan ongelmien edessä. Haaste koko ikäluokan kouluttamisesta lisää tarvetta yhteistyöhön ja omien tietojen ja taitojen vahvistamista.

Opiskelijan tilanteen selvittämisessä käytetään vuosien mittaan syntyneitä yhteistyöverkostoja. Terveystieteiden, päihdehuollon, sosiaalitoimen ja opiskeluyksikön oman opiskelijahuoltoryhmän yhteistyönä tehdään tarvittaessa opiskelijan työkykykartoitus sekä mietitään tarvittava hoito- ja kuntoutussuunnitelma. Tietoja siirrettäessä on muistettava laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998 42§, joka määrää salassapidosta(21.8.1998/630.)

4.1 Koulutus ja uravalinta käsitteenä

Opiskelijoilla on usein epäselvyyksiä siitä, mitkä ongelmat liittyvät koulutuksen valintaan, ja mitkä sitten uran valintaan. Lerkkasen (2002) mielestä ura on läpi elämän jatkuva ammatillinen oppimisprosessi, joka seuraa henkilön ammatillisen identiteetin kehitystä. Asiaa voidaan lähestyä useasta teoreettisesta näkökannasta ja suunnasta. Kognitiivisessa näkökulmassa painopiste on henkilön omien ajatusten ja tiedon käsittelyn yhteydessä koulutus- ja uravalintaan, jolloin ohjauksen tehtäväksi jää selvittää, miten nuori kohtaa ympäröivän todellisuuden. Tällöin ohjauksen tehtävänä on auttaa nuorta muuttamaan omia tapojaan suhteessa yhteiskuntaan ja arkielämään(Lerkkanen 2002, 17, 20, 21.)

Urasuunnittelu nähdään usein järjestäytyneenä ja kontrolloituna vaiheittaisena toimintana. Urataidoissa on kysymys prosessista, jossa opiskelija on aktiivi-

sesti osallinen eikä toimenpiteiden passiivinen kohde. Yleensä ihmiset eivät seuraa huolellisesti laadittua urapolkuja, vaan he keksivät ja ottavat käyttöön uusia olemisen ja tekemisen tapoja. Urataitojen soveltaminen luo henkilökohtaisen voiman tai vallan tunteen. Ihminen saa voimaa nähdäkseen nykymomentissa vaikuttavien esteiden tai tavoitteiden saavuttamista estävien tapojen yli ja kykenee aloittamaan uusien polkujen rakentamisprosessin. Itseluottamuksen ja tietoisuuden kasvaessa ihminen voi helpommin kuvitella mielessään uusia etenemissuuntia ja valvoa omia ponnistelujaan (Amundson 2005, 15-16.)

4.2 Koulutuksen haasteet opinto-ohjaukselle

Opetushallitus on selvittänyt julkaisussaan perusteellisesti ammatillisen koulutuksen ja peruskoulujen opinto-ohjauksen tilaa. Erityisen tuen tarpeessa olevia opiskelijoita ei eroteltu millään tavoin tutkimuksessa. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa opinto-ohjaajien antamaa ohjausta. Tutkimuksessa ilmeni useita puutteita. Kaksi viidesosaa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista ei mielestään saanut riittävästi tukea opinto-ohjauksesta opintoihinsa eikä jatkokoulutusmahdollisuuksista. Henkilökohtaisen kasvun ohjauksessa, ammatillisen suuntauksen ohjauksessa ja opinto-ohjauksen saatavuudessa oli puutteita (Honkanen 2006, 61.)

Oppilaitoskeskeisissä tavoitteissa korostuu ammatillisten tutkintojen suorittaminen ja opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen ehkäisy. Opiskelijakeskeisissä tavoitteissa korostuvat opiskelijan tukeminen ja kannustaminen mielekkään ammatillisen perustutkinnon rakentamisessa ja oman alansa osaajaksi kehittämisessä. Jos oppilaitoksessa ei ole riittävän tarkkaa ja selkeää ohjausstrategiaa, opiskelijoiden saama ohjauspalvelujen määrä ja laatu voi vaihdella samassa organisaatiossa eri yksiköiden välillä suurestikin. Ammatillisen koulutuksen ohjaustoiminnan kehittäminen vaatii kaikkien mukana oloa. Jokaisen panos on yhtä tärkeä, roolit ja tehtävät vaihtelevat (Lahdenkauppi 2006, 55.)

Valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen opinto-ohjauksen haasteena on opiskelijaryhmän moninaisuus. Riittääkö opettajan aika perehtyä jokaisen

opiskelijan yksilöllisten ohjaustarpeiden tyydyttämiseen? Opettajan ammattitaito voi joutua monesti ääri rajoilleen, kun opiskelijan tarvitsema tuki on laaja ja ulottuu alueille, mitä opettajan koulutuksessa ei ole riittävästi huomioitu. Opettaja on usein henkilö, jonka tulisi realistisesti arvioida opiskelijan jatko-opiskelu mahdollisuuksia ja omaa osaamistaan. Muiden kuin koulutuksellisten jatkopolkujen löytäminen on usein vaikeaa ja vaatii laajaa verkostoyhteistyötä opiskelijan oman paikkakunnan toimijoiden kanssa.

4.3 Koulutuksen mahdollisuudet opinto-ohjaukselle

Valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen aikana on opettajalla mahdollisuus selkeyttää opiskelijan ammatillista identiteettiä. Löytää opiskelijan vahvuudet ja kehittää hänen heikkouksiaan erilaisten harjoitteiden kautta. Hyvin onnistuneiden koulutuskokeilujen kautta voi opiskelija löytää uuden suunnan elämäänsä. Erityiskoulujen mahdollisuudet, yhtenä vaihtoehtona koulutukseen, tulee tuoda esille mielenkiintoisena vaihtoehtona, joko tutustumisvierailun tai koulukokeilun kautta. Opettajan oma ammattitaito ja asenne erilaisiin koulutuksiin ja työelämään on arvokas ja realistinen kokemus opiskelijoille. Koulutuksessa on mahdollisuus tutkia ja kokeilla rajojaan erilaisten oppimistehtävien kautta ja siirtää tietonsa eri ammattialoihin koulukokeiluiden tai työ-kokeilujen kautta. Opiskelijan oma aktiivisuus antaa mahdollisuuksia opiskelun aikana selvittää useita koulutusvaihtoehtoja käytännön kokemuksen kautta. Ei ole olemassa väärää valintoja, vaan tulisi löytää jokaiselle opiskelijalle sopivin jatkopolku valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen jälkeen.

5 KYSELYTUTKIMUS

Kysely lähetettiin sähköpostilla Savon ammatti- ja aikuisopiston valmentavan ja kuntouttavan ryhmän opettajille tammikuussa 2008. Kysymysten avulla oli tarkoitus selkeyttää oppilaitoksemme valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen opinto-ohjauksen mahdollisuuksia ja haasteita. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää mahdollista koulutuksen tarvetta. Kysymykset ovat liitteenä kehittämishankkeen lopussa. Kysely on nähtävänä liitteessä 1.

Vastaukset tulivat myös sähköpostilla viikon sisällä kyselyn lähettämisestä. Kaikki viisi opettajaa vastasivat kyselyyn.

5.1 Kyselyn tulokset

1. Minkälainen koulutustausta sinulla on ja mitä työkokemusta sinulla on opinto-ohjauksen työkentältä? Minkälaista osaamista haluaisit itsellesi?

Yksi vastaaja oli suurtalouden esimies, ammatillinen opettaja ja kasvatustieteen maisteri. Toinen vastaaja oli kasvatustieteen maisteri, pääaineena erityispedagogiikka. Kolmas vastaaja oli kasvatustieteen maisteri ja erityisopettaja ja hänellä oli myös opinto-ohjaajan koulutusta. Neljäs vastaaja oli kotitalousopettaja ja ammatillinen erityisopettaja. Viides vastaaja oli vaatetusalan ammatillinen opettaja, erityisopettaja ja kohta opinto-ohjaaja. Kaikilla vastanneilla oli kokemusta valmentavan ja kuntouttavan ryhmän opinto-ohjauksesta. Opinto-ohjaajan koulutusta useimmat pitivät mahdollisena seuraavaksi koulutukseksi. Lisää tietoa tarvittaisiin eri ammateista ja kouluttautumismahdollisuuksista.

2. Minkälaisia opiskelijoita sinulla on omassa ryhmässäsi?

Opiskelijat ovat 16–27 -vuotiaita tyttöjä ja poikia. Yksi opiskelija on 35-vuotias. Yleensä suurin osa opiskelijoista tulee suoraan peruskoulusta. Suurimmalla

osalla opiskelijoista on oppimiseen liittyviä vaikeuksia sekä yksilöllistettyjä numeroita peruskoulusta. Joillakin opiskelijoilla on fyysisiä rajoitteita. Tarkkaavaisuuteen ja keskittymiseen liittyviä vaikeuksia on usealla opiskelijalla. Päihdekuntoutujat. Mielenterveysongelmat on lisääntynyt huomattavasti viimeisen vuoden aikana. Osa opiskelijoista on keskeyttänyt ammatilliset opintonsa ja tulevat miettimään uutta koulutusvaihtoehtoa. Joitakin opiskelijoita tulee joksi-kin aikaa suorittamaan ammatillisia opintojaan, kun opinnot eivät ole muuten edenneet ja palaavat sitten takaisin ammatillisiin opintoihinsa.

3. Mitä haasteita opinto-ohjauksessa kohtaat omassa työssäsi?

Opiskelijoille realistinen tavoite on jatkokoulutuspaikan saaminen, opiskelijoiden omien tavoitteiden, asenteiden ja minäkuvan muodostaminen.

Opiskelijoiden moninaiset ongelmat sekä toisaalta omien ohjauksellisten tietojen puuttuminen asettavat ohjaukselle vaikeutta. Opiskelijan omat toiveet ja vanhempien tahto eivät aina kohtaa ja se asettaa opettajalle uusia haasteita. Erityiskouluihin pyrkiminen ja lähteminen koetaan usein viimeiseksi mahdollisuudeksi, vaikka opiskelijan aikaisempi koulumenestys osoittaisi erityiskoulun olevan paras vaihtoehto. Tarkoituksenmukaisten ja oikeiden yksilöllisten polkujen löytäminen jokaiselle opiskelijalle tuntuu haasteelliselta. Opiskelijan motivaation puuttuminen ja sitoutuminen opiskeluun on usein koulumenestyksen taustalla. Koulukulttuuriin innostaminen on usein mahdotonta. Haasteellista on myös löytää muita polkuja, kun koulutus ei kiinnosta nuorta.

4. Verkostoyhteistyö, minkälainen opinto-ohjauksen verkostosi on, koetko sen riittäväksi?

Verkostoyhteistyötä tehdään eri oppilaitosten kanssa, sekä oman työyhteisön sisällä. Opinto-ohjauksen saralta kaivattaisiin enemmän yhteistyötä oman oppilaitoksen opinto-ohjaajien kanssa. Perusopetuksen opinto-ohjaajien kanssa tehtävä yhteistyö ja oman oppilaitoksen opinto-ohjaajien kanssa tehtävä työ, sekä verkostoituminen muiden koulujen ja erityisesti erityisammattioppilaitosten opinto-ohjaajien kanssa koettiin tärkeäksi. Oman yksikön opinto-ohjaajan tuki ja muut valmentavan ryhmien opettajat. Valtakunnallisesti verkostoitumi-

nen eli koulutusten kautta tutuiksi tulleiden henkilöiden kautta ajatusten vaihtaminen on koettu tärkeäksi, näin näkee oman työnsä uudessa valossa. Oman paikkakunnan opinto-ohjaajiin tutustuminen sekä lukion, perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen madaltaa kynnyistä yhteydenpitoon. Ammattiopettajilta saatu palaute koulutuskokeiluista, auttaa opettajia ohjaamaan opiskelijoita oikealle polulle. Muiden viranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö koetaan välttämättömäksi opiskelijan suunnitelmien toteuttamiseksi.

5. Omat mahdollisuutesi vaikuttaa oman ryhmäsi opinto-ohjaukseen?

Koko homma on itsestä kiinni, omasta osaamisesta ja jaksamisesta. Mahdollisuudet on annettu opettajille. Oikein hyvät mahdollisuudet, työ on itsenäistä ja saa toteuttaa opinto-ohjausta haluamallaan tavalla. Tämä asia koetaan yhdeksi tärkeimmistä asioista opetuksessa ja siksi myös koulutukseen on hakeuduttu saadakseen lisää opinto-ohjauksesta tietoa ja taitoa.

6. Mitä asioita kehittäisit opinto-ohjauksessa omassa työssäsi?

Ammatteihin tarkemmin perehtyminen, jotta osaisi niistä riittävästi kertoa opiskelijoille. Kouluvierailujen lisääminen, opiskelijat näkisivät aitoja työympäristöjä, joissa opiskelijat työskentelevät. Opinto-ohjaaja koulutukseen hakeutuminen tulevaisuudessa nähtiin tärkeäksi oman työn kehittämisen kannalta. Mielensterveyskuntoutujien ja päihdekuntoutujien ohjauksesta tulisi saada lisää tietoa, varsinkin uusien aseiden ja väylien löytämiseen. Vastauksissa toivottiin työparin saamista ryhmään ja enemmän ammattitaitoa ja -tietoa ammatinvalinnasta sekä erityisesti yksilöllisten urapolkujen suunnittelemisessa. Enemmän erilaisia testejä, jotta jokaisen opiskelijan vahvuudet tulisivat paremmin esille. Esitettiin tutustumiskäyntejä tehtävän enemmän työelämään ja koulutuskokeiluja jokaiselle riittävästi. Kun koulutus ei kiinnosta, niin muiden yksilöllisten polkujen löytäminen opiskelijalle koetaan usein melkein mahdottomaksi.

5.3 Kehittämiskohteet

Tutkimuksessani tuli selkeästi esille opettajien tarve kehittää ammatillisesti itseään, jotta he selviytyisivät riittävän hyvin opinto-ohjauksesta omien opiskelijoidensa kanssa. Haasteellisten ryhmien kanssa työskentely koettiin rasakaksi, siksi olisi jatkossa hyvä miettiä jokaiselle opettajalle työparia. Työnohjaukselle näyttäisi olevan myös tarvetta. Mielensterveyskuntoutujien ja päihdekuntoutujien lisääntyvä määrä opiskelijoiden joukossa aiheuttaa koulutuksen tarvetta tälle osa-alueelle nopealla aikavälillä. Käytännön vinkkejä tarvitaan opinto-ohjauksen eteenpäin viemiseen. Koulutuskokeilujen ja kouluvierailujen lisääminen auttaisi mahdollisesti opiskelijoita paremmin hahmottamaan eri ammatteja. Valmentavan ja kuntouttavan ryhmien opettajien tulisi tavata useammin saadakseen toisiltaan enemmän vertaistukea. Työtilojen tulisi olla helposti muunneltavissa erilaisten opetustilanteiden mukaan. Työturvallisuus huomioiden tilojen pitäisi olla riittävän väljät. Yhteisen oppimateriaalin tekeminen auttaisi opettajia omassa työssään. Pienryhmän olisi hyvä tutustua ammattiin opiskelevan ryhmän mukana työsalityöskentelyyn opettajansa johdolla, saadakseen vertaisarviointia opiskelijoilta.

6 POHDINTA

Kehittämishankkeen tekeminen oli oman työni kannalta hyödyllinen oman kehittymiseni kannalta. Aiheen valinta oli minulle hyvin ajankohtainen ja tarpeellinen, miettiessäni omaa opinto-ohjaustani ja tulevaisuuttani erityisopettajana ja opinto-ohjaajana. Huomasin voivani tässä työssä mainiosti yhdistää nämä molemmat asiat ja kehittää omaa opinto-ohjauksen osaamistani joka päivä. Hyvänä lähtökohtana työlle oli selvittää tärkeitä määritteitä ja asioita mihin opinto-ohjaus pohjautuu, sekä selvittää mikä valmentava ja kuntouttava koulutus on ja kenelle se on tarkoitettu. Saadakseni kehittämishankkeelleni riittävää kattavuutta tein kyselytutkimukseni Savon ammatti- ja aikuisopiston muille valmentavan ja kuntouttavan ryhmien opettajille, näin sain laajemman mielipiteen minua askarruttaville asioille. Hyvin samankaltaisesti jokainen opettaja asioita oli miettinyt, vaikka ryhmät ovatkin erilaisia. Kehittämishankkeessa sain mielestäni selvitettyä valmentavan ja kuntouttavan ryhmien opiskelijoiden ohjaamisen haasteet ja mahdollisuudet. Tärkeänä pidän myös opettajien kehittämisen haasteita ja aion ehdottaa esimiehellemme täsmäkoulutusten saamista mielenterveyskuntoutujien ja päihdekuntoutujien opettamisesta ja ohjaamisesta. Yhteistyö samaa työtä tekevien opettajien kanssa on työn kehittämisen kannalta tärkeää. Hyvänä asiana pitäisin myös työparin saamista jokaiselle valmentavan ja kuntouttavan ryhmän opettajalle. Työnohjauksen aloittaminen olisi työn tekemisen ja työntekijöiden jaksamisen kannalta tärkeää. Osaava ja innostunut opettaja ei väsyisi helposti haasteellisten opiskelijoidensa rinnalla, kun työympäristö ja työohjaus olisivat kunnolla hallinnassa.

LÄHTEET

Amundson, N. 2005. Aktiivinen ohjaus, opas uraohjauksen ammattilaisille. Juva:WS Bookwell Oy.

A 6.11.1998/811. Asetus ammatillisesta koulutuksesta. Suomen säädöskokoelma. Helsinki: Edita.

Honkanen, E. 2006. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 1/2006. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy,.

Koulutus ja tutkimus 2003 – 2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö.

L 21.8.1998/630. Laki ammatillisesta koulutuksesta. Suomen Sädöskokoelma. Helsinki: Edita.

Lerkkanen, J. 2002. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 14. toimittaja Eva Iäs. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Opetussuunnitelman perusteet 2000. Opetushallitus

Opetussuunnitelma Valmentava 1.2006. Savon Koulutuskuntayhtymä. Kuopio.

Savon ammatti- ja aikuisopiston opinto-ohjauksen suunnitelma 2006

Savon ammatti- ja aikuisopiston opetussuunnitelma yhteinen osa. 2004. Savon Koulutuskuntayhtymä. Kuopio.

Startista vauhtia. 2006. Toim. M. Lahdenkauppi. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

LIITTEET

Liite 1 Kyselytutkimuksen kysymykset.

1 Minkälainen koulutustausta sinulla on ja mitä työkokemusta sinulla on opinto-ohjauksen työkentältä. Minkälaista osaamista haluaisit itsellesi.

2 Minkälaisia opiskelijoita sinulla on omassa ryhmässäsi

3 Mitä haasteita opinto-ohjauksessa kohtaat omassa työssäsi?

4 Verkostoyhteistyö, minkälainen opinto-ohjauksen verkostosi on, koetko sen riittäväksi?

5 Omat mahdollisuutesi vaikuttaa oman ryhmäsi opinto-ohjaukseen?

6 Mitä asioita kehittäisit opinto-ohjauksessa omassa työssäsi?